ROK IX

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Nº 2

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 15 STYCZNIA 1934 ROKU

ZJAZD INŻYNIERÓW BEZPIECZEŃSTWA PRACY

Dn. 14 i 15 grudnia 1933 odbył się w Warszawie pierwszy Zjazd Inżynierów Bezpieczeństwa. Zjazd ten zgromadził około 100 osób, zajmujących się sprawą bezpieczeństwa pracy, oraz przedstawicieli zainteresowanych Ministerstw i delegatów Zakładu Ubezpieczeń od Wypadków.

Jeden z referatów, zgłoszonych na Zjeździe, poświęcony był zagadnieniu uświadomienia personelu technicznego i robotniczego o bezpieczeństwie pracy w przemyśle chemicznym. Prelegent, p. Dr. Henryk Broniatowski, stwierdził na początku że uświadomienie personelu o wykonywanej przezeń pracy przyczynia się w dużym stopniu do unikania nieszczęśliwych wypadków w przemyśle; w każdym razie — ilość ich zostałaby przy odpowiedniej akcji znakomicie zmniejszona. Bezpieczeństwo pracy jest ważnym czynnikiem w przemyśle, gwarantującym spokojny przebieg pracy i mającym doniosły wpływ na pomyślny wynik, t. j. wydajność pracy. Jeżeli spostrzeżenie to słuszne jest w przemyśle wogóle, to ma szczególnie doniosłe znaczenie w wytwórczości chemicznej, która operuje substancjami szkodliwemi często dla zdrowia, i gdzie w wyniku przebiegających reakcyj chemicznych następuje powstawanie gazów, działających nietylko trująco, lecz nawet często śmiertelnie na pracujące otoczenie.

Dlatego też umiejętne opanowanie sytuacji i dokładne poinformowanie personelu o przebiegu fabrykacji powodują spokojne i sprawne przeprowadzenie pracy, co nie pozostaje bez wpływu na jej wydajność. Celem wykazania słuszności tej opinji, prelegent szczegółowo opisał trzy konkretne nieszczęśliwe wypadki i krytykując ich przebieg udowodnił, że przy należytem uświadomieniu personelu udałoby się wypadków tych uniknąć.

Duży nacisk należy położyć na odpowiedzialność czynników, obowiązanych do przestrzegania przepisów bezpieczeństwa pracy. W konkluzji prelegent dochodzi do wniosku, że przez specjalne przepisy, ujęte w formie instrukcyj, odczytów, lub specjalnych sprawozdań, udałoby się uświadomić personel techniczny i robotniczy o przebiegu pracy w przemyśle, a przez to znakomicie podwyższyć stopień bezpieczeństwa pracy. Oczywiście, uświadomienie personelu fabrycznego jest tylko jednym z czynników, który dopiero w zespole innych prowadzi do celu.

Zagadnienie powyższe było już oświetlane w polskiej prasie fachowej. Wskazać można na prace Dr. H. Broniatowskiego o „Higjenie pracy w przemyśle chemicznym" (Pamiętnik VI Zjazdu Lekarzy i Działaczy Sanitarnych w Łodzi 1927), „Fizjologiczne własności i działanie rozczynników" (czasopismo „Higjena Pracy" za r. 1929) oraz Dr. A. Hirszowskiego: „Zatrucia zawodowe przy fabrykacji barwników smołowych i produktów przejściowych, jak również sposoby zapobiegania nieszczęśliwym wypadkom" (czasopismo „Przemysł Chemiczny" za r. 1928). Prace te projektują pewne przepisy, dotyczące ochrony od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle chemicznym.

Pod adresem Instytutu Spraw Społecznych, jako organizatora Zjazdu, uchwalone zostały przez plenum Zjazdu następujące tezy:

1) Konieczność powołania komisyj technicznych, celem ustalania jednolitych metod statystyki, regulaminów i norm bezpieczeństwa.

2) Konieczność systematycznego uświadamiania i kształcenia społeczeństwa w dziedzinie bezpieczeństwa i higjeny pracy.

3) Konieczność podjęcia jaknajszerszej propagandy w celu właściwego zorganizowania zwalczania wypadków przy pracy.

4) Zorganizowanie zapobiegawczej organizacji lekarskiej w obrębie zakładów przemysłowych.

5) Zrewidowanie systemu obciążenia zakładów przemysłowych składkami na ubezpieczenie od wypadków w taki sposób, aby system ów stanowił dla przedsiębiorców bodziec materjalny do organizowania planowej akcji zapobiegania wypadkom przy pracy.

Z BIEŻĄCEJ DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

W okresie od 1 do 15 stycznia 1934 r. Związek Przemysłu Chemicznego zajmował się w szczególności następującemi zagadnieniami:

W sprawach kolejowych:

wystąpił o zmianę taryf eksportowych dla siarczanu miedzi,

badał sprawę taryfowania tłuszczów roślinnych i zwierzęcych.

W sprawach eksportowych:

badał ponownie możliwość rozszerzenia wywozu do Kanady,

rozpoczął badanie możliwości zbytu wyrobów toaletowych i perfumeryjnych,

zainicjował wywóz artykułów chemicznych do Algieru,

współpracował z przedsiębiorstwami w sprawie eksportu do Ameryki Południowej, w związku z czem załatwiono szereg tranzakcyj.

W sprawach handlu zagranicznego:

zajmował się sprawą uzyskania kontyngentów importowych w Szwajcarji, Belgji i Holandji dla polskiego obuwia gumowego,

zakończył prace w związku z rokowaniami o traktaty handlowe z Estonją i Finlandją,

zajmował się sprawą importu nasion lnu z Ameryki Południowej na zasadzie kompensacji.

Z PRZEMYSŁU GUMOWEGO

Ubiegły rok 1933 był dość pomyślny dla przemysłu obuwia gumowego. Zarówno w sezonie letnim, jak w zimowym 1933 sprzedano po 3 miljony par w każdym z sezonów, t. j. o 50% więcej niż w r. 1932. Przyczyny tego zjawiska szukać należy przedewszystkiem w warunkach atmosferycznych, które mają decydujące znaczenie w sprzedaży obuwia gumowego. Ponadto wpływ decydujący odegrała katastrofalna zniżka cen, gdyż wobec zlikwidowania syndykatu obuwia gumowego od dn. 1 marca 1933 — walka konkurencyjna znacznie obniżała ceny sprzedażne, doprowadziwszy je do 50% cen z r. 1932. Wskutek tego — choć obrót tonnażowy wzrósł bardzo znacznie, to jednak obroty gotówkowe zatrzymały się na poziomie r. 1932. Okoliczności te spowodowały chaos na rynku wewnętrznym, tudzież znaczne straty dla przemysłu i hurtowników.

Walka konkurencyjna na rynku wewnętrznym odbiła się w fatalny i druzgocący sposób na eksporcie. Wywóz z Polski obuwia gumowego w r. 1929 wynosił ok. 14 miljonów złotych; w roku 1933 niewiele przekroczył 2 miljony złotych. Wobec niezorganizowanej działalności przemysłu, niesłychanej konkurencji na rynkach zagranicznych i niemożności pokrywania strat na eksporcie zyskami na rynku wewnętrznym — należy domniemywać, że eksport ten w r. 1934 może skurczyć się jeszcze znaczniej, a nawet zupełnie zaniknąć. Rozwiązania niepomyślnej sytuacji należy szukać tylko w odbudowie rynku wewnętrznego i ponownych porozumieniach, któreby pozwoliły wyrównać nieuniknione na eksporcie straty.

NOWE DZIAŁY PRODUKCJI

Produkcja odczynników chemicznie czystych obejmuje w Polsce bardzo niewielki zakres. Nieomal na palcach wyliczyć można ilość takich, niezbędnych w każdej pracowni chemicznej, czystych odczynników i preparatów, które są wytwarzane w naszym kraju. Dlatego też powstanie każdego nowego działu fabrykacji w tym zakresie powitać należy z najżywszą radością, gdyż jest to jeszcze jeden krok dalej w kierunku uniezależnienia się od importu zagranicznego.

W ostatnich tygodniach znana, nowocześnie zorganizowana fabryka Sp. Akc. „Polchem" w Toruniu wypuściła na rynek kwas siarkowy chemicznie czysty. Zaznaczyć przytem należy, że chemicznie czysty kwas siarkowy znajduje zastosowanie nietylko jako odczynnik laboratoryjny i nietylko w tych procesach chemicznych, gdzie używanie najczystszego produktu jest niezbędne, lecz również — po odpowiedniem rozcieńczeniu — używany jest do akumulatorów. Doświadczenie bowiem, potwierdzone oddawna zagranicą, wykazało że do celów akumulatorowych najlepiej się nadaje słaby kwas, przygotowany w taki właśnie sposób.

Z SEKCJI CHEMICZNEJ MUZEUM PRZEMYSŁU I TECHNIKI

Otwarcie Muzeum Przemysłu i Techniki w dniu 16 grudnia 1933 roku zakończyło pierwszy, wstępny etap prac przy organizacji działu wytwórczości chemicznej. Sekcja Chemiczna Muzeum, skupiająca kilkunastu fachowców ze sfer naukowych i przemysłowych świata chemicznego od pierwszych chwili swego powstania dążyła, zwalczając szereg zasadniczych trudności, do możliwie celowego i racjonalnego urządzenia działu chemicznego, w ramach posiadanych bardzo szczupłych środków. W pracy swej Sekcja, opierając się wyłącznie na czynniku społecznym, spotkała się z pełnem zrozumieniem znaczenia podjętego zadania wśród przedstawicieli przemysłu chemicznego, którzy ofiarowali tworzącej się placówce szereg opracowanych specjalnie w celach muzealnych schematów produkcyjnych, planów sytuacyjnych, fotografij oraz precyzyjnie wykonanych modeli, z różnych działów wytwórczości chemicznej — ze szczególnem podkreśleniem względów dydaktycznych.

Za okazaną pomoc, cenne wskazówki oraz bezinteresownie ofiarowane eksponaty, opracowane z wielkim nakładem pracy i środków materjalnych, mimo trudnych warunków ekonomicznych, należy się serdeczne podziękowanie Polskiemu Tow. Chemiczn., Związkowi Przem. Chemicznego, Państw. Szkole Chem. Przemysł., Chemiczn. Inst. Badawczemu, oraz następującym przedsiębiorstwom:

Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu,

Franc. Tow. „Perun",

Zjednoczone Fabryki Związków Azotowych w Mościcach i w Chorzowie,

Przemysł Chemiczny „Boruta",

Przemysł Tłuszczowy „Schicht-Lever",

Państwowa Wytwórnia Prochu w Pionkach,

S. A. dla Eksploatacji Polsk. Monopolu Zapałczanego,
Tow. Zakł. Chem. „Strem",
Zakł. Przem. Chemiczne W. Karpiński i W. Leppert,
Związek Koksowni,
Gazownia Warszawska,
„Sanok" Polska S-ka dla Przem. Gumowego,
„Lignoza" Sp. Akc.,
Pabjanicka Sp. Akc. Przemysłu Chemicznego,
Zakł. Chem. w Winnicy,
Standard Nobel w Polsce,
Państw. Monopol Spirytusowy,
Fabr. Wyr. Gum. „Wolbrom",
„St. Majewski i S-ka",
Fabr. Chem. „Radocha",
Woj k. Wytw. Sprzętu Przeciwgazowego,
Państw. Fabr. Olejów Mineralnych „Polmin",
Zakłady Przemysłu Tłuszczowego i Olejarskiego „Union" S. A.,
Zakłady „Solvay" w Polsce,
„Azot", Sp. Akc.,
Sp. Akc. Eksploatacji Soli Potasowych,
Gwarectwo Św.-Krzyskie,
Kieleckie Tow. Nawozów Sztucznych,
„Oswag", Sp. Akc.,
Polskie Zakłady Chemiczne „Nitrat", Zakłady Przem. „Boryszew",
Warsz. Tow. „Motor",
„Magister Klawe", Sp. Akc.,
Mag. Rawski,
Fabr. „J. D. Potoka Synowie",
Przetwórnia Olejów Roślinnych, Radom,
Fabr. Lakierów i Farb „Nobiles",
„Elektryczność", Sp. Akc.,
Fabr. Chem. K. Zawadzki i S-ka; „Alfa" Fabr. pap. fotogr.,
Zakł. Chem. „Grodzisk",
„Fryderyk Puls", Sp. Akc.,
Centralna Poznańska Fabr. Wyrobów Gumowych „Stomil",
Polski Przemysł Korkowy,
„M. Leszczyński i S-ka",
„Polchem" Polsko-Belgijskie Zakł. Chem.,
oraz Biuro Inżynierskie Studjów „BIP.-Technico".

Za ofiarny współudział przy opracowaniu zasadniczych wytycznych organizacyjnych oraz zabiegi przy gromadzeniu i systematyzowaniu eksponatów należą się głębokie słowa uznania członkom Sekcji Chemicznej pp.:

Inż. E. Bergerowi, Inż. T. Blumowi, Inż. J. Ciechanowskiemu, Inż. A. Ekerkunstowi, Inż. K. Ginsbergowi, Inż. K. Godlewskiemu, Inż. M. Klonowskiemu, Inż. Z. Leppertowi, Inż. St. Mieczkowskiemu, Inż. R. Orzechowskiemu, Dr. S. Otolskiemu, Inż. W. Płużańskiemu, Inż. J. Podraszce, Inż. W. Sommerowi, Z. Spotowskiemu, Inż. W. Wojciechowskiemu, Inż. T. Zamoyskiemu, Inż. K. Zawadzkiemu.

Osiągnięte dotychczas rezultaty pozwalają wierzyć, że apel z którym Sekcja Chemiczna zamierza zwrócić się do przedstawiceli świata chemicznego przy realizacji dalszych etapów pracy nad organizacją działu wytwórczości chemicznej Muzeum, znajdzie i nadal głęboki oddźwięk i pozwoli w harmonijnej współpracy uzupełniać stopniowo te luki, z których ogromu organizatorzy zdają sobie najzupełniej sprawę.

Dążenia Sekcji Chemicznej skierowane będą do objęcia tych gałęzi przemysłu chemicznego, które dotychczas nie są jeszcze reprezentowane w Muzeum oraz do pogłębienia już posiadanych działów produkcji chemicznej, zwłaszcza przez skompletowanie liczniejszych modeli aparatury chemicznej.

Specjalna uwaga będzie poświęcona organizacji działu historycznego, dającego obraz stopniowego postępu w metodach pracy polskiego przemysłu chemicznego oraz archiwum druków polskich, ilustrujących rozwój nauki chemji i technologji procesów wytwórczych w różnych gałęziach przemysłu chemicznego oraz przemysłów pokrewnych.

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W związku z nowemi przepisami, dotyczącemi ubezpieczania oraz czasu pracy, w Dzienniku Ustaw Nr. 102 z dn. 30 grudnia 1933 r. oraz Nr. 103 z dn. 31 grudnia 1933 r. ukazały się przepisy wykonawcze, dotyczące ustaw o czasie pracy, o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia i o ubezpieczeniu społecznem.

Rozporządzenia powyższe nie wyczerpują jeszcze całokształtu przepisów wykonawczych, które ukazują się stopniowo.

W Dz. Ust. Nr. 102 z dn. 30 grudnia 1933 r. ukazało się pod poz. 795 Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 17 grudnia 1933 r. o obrocie solą.

Rozporządzenie to ogłoszone zostało wzamian dotychczas obowiązującego od dn. 19 lipca 1932 r.

W zakresie stosowania soli do celów przemysłowych, ogłoszony został spis środków, skażających sól przeznaczoną do użytku przemysłowego. Środkami temi są: olej mineralny lub soda bezwodna, pirydyna i fluoresceina, lub soda bezwodna i naftalin, lub stężony ług sodowy, lub soda bezwodna, lub wodorotlenek sodowy, lub kwaśny siarczan sodowy, lub sproszkowany węgiel.

W wypadkach, gdy w pewnym celu przemysłowym użycie soli skażonej byłoby niemożliwe (np. do wyrobu sody, soli glauberskiej, barwników, materjałów wybuchowych i t. p.) — Urzędy Skarbowe Akcyz i Monopoli mogą wydawać zezwolenia na nabycie soli nieskażonej.

Rozporządzenie weszło w życie dn. 1 stycznia 1934 r.

E C H A

* W wypadku aeroplanowym w Belgji zginął pionier przemysłu gumowego w Polsce, Samuel Halperin. Zmarły był twórcą przemysłu obuwia gumowego w naszym kraju i założycielem fabryki „Pepege" w Grudziądzu. Samuel Halperin cieszył się w sferach przemysłowo-handlowych opinją wybitnego przemysłowca i zdolnego przedsiębiorcy.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	450 zł.
Alkohol metylowy techniczny 90%	170 „
„ „ czysty 99%	300 „
* Amonjak skroplony za 1 kg NH_3	1,53 „
* Azotniak mielony za 1 kg % N_2	1,52 „
* „ granulowany za 1 kg % N_2	1,69 „
Azotan amonu	100 „
Azotyn sodowy	120 „
Benzol handlowy 90%	92 „
„ czysty	104 „
Bisulfat (kw. siarczan sodu)	13,50 „
* Boraks	110—125 „
Chlor ciekły	115 „
Chlorek cynku 50° Bé	30 „
*Chlorek wapna bielący	30,6 „
Chlorek wapnia ($CaCl_2$)	20—22 „
Chlorobenzol	165 „
Chloroform czysty	800 „
„ „pro narcosi“	1,800 „
Eter siarkowy	390 „
Fenol czysty	265 „
Formalina 40%	270 „
* Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé	220 „
* „ techniczna 85/88%	160 „
Karbolineum	29,75 „
Klej kostny	230 „
Klej skórny biały	270 „
Krezol czysty	128 „
Kwas azotowy tech. 36° Bé za 100% HNO_3	95 „
Kwas mrówkowy 80%	235 „
Kwas siarkowy 60° Bé	6,00 „
„ solny 19°/21° Bé	12 25 „
„ octowy techn. 30%	100 „
Mączka kostna odklejona 30% P_2O_5	15 zł.
„ rogowa 13/14%N	40 „
Naftalin surowy prasowany	28,00 „
„ czysty w łuskach	52,50 „
Octan sodu	120 „
„ ołowiu	215 „
Oleina	175 „
Oleum 20%	19,24 „
Olej lniany	115 „
* Potaż kalcynowany 90/95%	120 „
* Potaż żrący topiony 88/92%	140 „
Pirydyna czysta dla celów analitycznych za 1 kg	8,00 „
Smoła preparowana	16,50 „
Saletra amonowa	100 „
Saletra potasowa	130 „
* Saletra sodowa przem. zwyczajna	55 „
* Saletra sodowa rafinowana	75 „
*Salmjak raf.	120 „
Siarczan amonu	28,45 „
* Siarczan miedzi	65—75 „
* Siarczek sodu 60/62%	64 „
Soda amonjakalna	25 „
* „ kaustyczna	60 „
Sól glauberska krystaliczna	7,00 „
Stearyna	155 „
Superfosfat 16% par. Warszawa luzem	10.72 „
Toluol czysty	115 „
Woda amonjakalna chem. czysta zaw. ± 25% NH_3	60 „
Żelatyna techn.	400 „

Ceny powyższe są cenami hurtowemi i rozumieją się za 100 kg loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdką rozumieją się wraz z opakowaniem.

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Barwniki i półprodukty organiczne:
„PRZEMYSŁ CHEMICZNY, BORUTA Sp. Akc.“, Zgierz, tel. Łódź 121-01; Warszawa, Piusa XI. 3. m. 8, tel. 8-38-78.
„WOLA KRZYSZTOPORSKA“ Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.
ZAKŁADY CHEMICZNE W WINNICY, S. A. Henryków pod Warszawą. Tel. II podm Jabłonna 5. Biuro sprzedaży: Inż. Oskar Gross. Łódź, Piotrkowska 80, tel. 186-12.

Chlorek wapna bielący.
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ“, Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

Chlorek wapnia ($CaCl_2$):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE“. Warszawa, Czackiego 14, tel. 5.91-24.

Farmaceutyczne przetwory:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN“, Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.
„FR. KARPIŃSKI SPÓŁKA AKCYJNA“, Warszawa, Wolność 9, tel. 11-06-00.

Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:
Sp. Akc. „STREM“, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 584-30.
Przem. Tłuszcz. „SCHICHT-LEVER“ Sp. Akc., Warszawa, Nowy Zjazd 1, telefony 605-77, 605-99.

Gumowe artykuły techniczne:
Sp. Akc. „WOLBROM“, Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 206-80.
Zakł. Kauczukowe „PIASTÓW“ Sp. Akc., Warszawa, Złota 35, tel. 533-49.

Jedwab sztuczny:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU“, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.
FABRYKA PRZĘDZY I TKANIN SZTUCZNYCH „CHODAKÓW“, Sp. Akc., poczta Sochaczew. Tel. Sochaczew 81.

Karbid:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ“, Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.
Zakłady „ELEKTRO“, Łaziska Górne, G. Śląsk.

Klej kostny i skórny:
Sp. Akc. „STREM“, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 584-30.

Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE“, Warszawa, Czackiego 14, tel. 591-24.

Oleina zwierzęca:
Sp. Akc. „STREM“, Warszawa. Mazowiecka 7, 5.84-30

Słomka i włosie wiskozowe:
Sp. Akc. TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU“, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

Smoła pierwszorzędowa:
Zakłady „ELEKTRO“, Łaziska Górne, G. Śląsk.

Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE“, Warszawa, Czackiego 14, tel. 591-24.

Soda kaustyczna.
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ“, Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

Sól glauberska krystaliczna:
„TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU“, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 8-75-39.

Stearyna:
Sp. Akc. „STREM“, Warszawa Mazowiecka 7, tel. 584-30.

Żelazokrzem 45% i 75%:
Zakłady „ELEKTRO“, Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego“ bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 510-14

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej—Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI **Druk L. Bogusławskiego i S-ki, Świętokrzyska 11**